

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اخلاق در پژوهش و

اخلاق پزشکی

در سیره نیاکان

سال ۹۹-۱۳۹۸

دکتر حسین حاتمی

مقدمه

تعریف اخلاق عمومی

تعریف اخلاق حرفه‌ای

تعریف اخلاق پزشکی

تعریف اخلاق در پژوهش

دامنه علم طب

- « دامنه علم طب، پژوهش در باره عناصر، مزاجها، خلطها، اندامهای ساده، اندامهای مرکب، روحها، قوای طبیعی و حیوانی و نفسانی، کنشها، حالات تندرستی و بیماری، حد واسط بین آنها و علل آنها مانند خوردنیها، آشامیدنیها، آب و هوا، مناطق مسکونی، خانههای مسکونی، تخلیه، احتقان، مشاغل، عادات، حرکات بدنی و نفسانی، آرامش، سنین عمر، جنسیت، اثر عوامل خارجی بر جسم، انتخاب مواد خوراکی و آشامیدنی، استنشاق هوای مناسب، برنامه فعالیتها و استراحتها، درمان به وسیله داروها و درمان های فیزیکی است - *قانون، کتاب اول* - »

اخلاق پزشکی در سیره نیاکان:

- ۱ - آنها موازین اخلاقی را چگونه در اولویت‌بندی‌های پژوهشی مراعات می‌کرده‌اند؟
- ۲ - چگونه از زاویه اخلاق به انتخاب موضوع و بیان مسئله نگاه می‌کرده‌اند؟
- ۳ - در مرحله بازنگری مدارک، صداقت و امانت را چطور مراعات می‌نموده‌اند؟

اخلاق پزشکی در سیره نیاکان:

۴ - در مرحله برنامه‌ریزی و اجرا چگونه از سونگری‌ها احتراز می‌کرده‌اند؟

۵ - آیا نتایج حاصله را صادقانه و به دور از هرگونه سوگرایی‌های فردی، عقیدتی و اجتماعی، گزارش می‌نموده‌اند؟

۶ - برخورد آنها با همکاران، بیماران و اطرافیان چگونه بوده و موازینی را که امروزه تحت عنوان اخلاق پزشکی نامیده می‌شود به چه میزانی مراعات می‌نموده‌اند؟

روش کار

استفاده از کتب الکترونیک

- قانون ابن سینا،
- ذخیره خوارزمشاهی،
- خُفِیْ عَلَائِی،
- برخی از کتب رازی
- تاریخ پزشکی ایران و جهان اسلام،

روش کار

استفاده از کتب الکترونیک

- شاهنامه فردوسی، مثنوی معنوی، دیوان پروین، کلیات سعدی، دیوان حافظ، پنج گنج

<https://sites.google.com/site/persiancomputerized/persian-computerized-books-for-dos/computerized-htm>

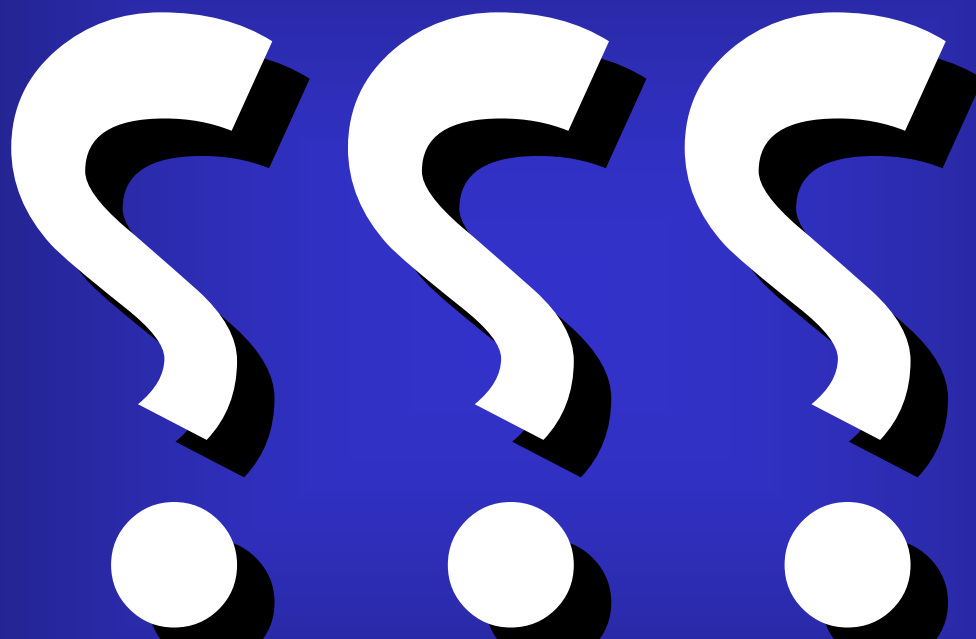
نظامی

واژه‌های کلیدی

اخلاق پزشکی، اخلاق در پژوهش، اخلاق زیستی،
اخلاق، تحقیق، پژوهش ...

• نسخه مکتوب کتاب الاغراض الطیبه

نتایج

واژه‌های کلیدی

چنین عناوینی یافت نشد!!

چه باید کرد؟؟

برای دستیابی به پاسخ سوالات مورد اشاره باید:

- ۱- بررسی برنامه آموزش پزشکی نیاکان
- ۲- سیری در نحوه نگارش کتب قدیم به عنوان گزارش نهایی تحقیقات نیاکان

پیش‌نیازهای طب بالینی در پزشکی نیاکان

۱ - علم فقه و حدیث و سایر علوم دینی

۲ - علم اخلاق

۳ - علم حکمت

۴ - علم منطق

۵ - علوم طبیعی

۶ - علم هندسه

۷ - علم هیات

۸ - علم نجوم

۹ - علم حساب

۱۰ - علم کهانت و فراست

پیش‌نیازهای طب بالینی در پزشکی نیاکان

۱ - علم فقه و حدیث و سایر علوم دینی

(تا اساس و بنیاد دین خود را بدان استوار دارد و از شاهراه استقامت نلغزد و منهدم نگردد)

پیش‌نیازهای طب بالینی در پزشکی نیاکان

۲ - علم اخلاق

(تا در آن ورزیده گردد و صاحب خُلق نیکو باشد)

پیش‌نیازهای طب بالینی در پزشکی نیاکان

۳ - علم حکمت

(برای تایید و تحقیق معانی و نکات و لطایف کلام تا
راست گفتار و درست کردار باشد نه تابع هوی و هوس)

چه باید کرد؟؟

برای دستیابی به پاسخ سوالات مورد اشاره باید:

۱- بررسی برنامه آموزش پزشکی نیاکان

۲- سیری در نحوه نگارش کتب قدیم به عنوان گزارش نهایی تحقیقات نیاکان

واژه‌های کلیدی

تحقیق، پژوهش، اخلاق، پزشک، طبیب

پژوهش گرای نیاکان / شعرا و عرفا

از محقق تا مقلد فرقه‌هاست
کین چو داودست و آن دیگر صداست

****

کافر و مومن خدا گویند لیک	در میان هردو فرقی هست نیک
آن گدا گوید خدا از بهر نان	متقی گوید خدا از عین جان
الله میزنی از بهر نان	بی طمع پیش آی والله را بخوان

(دفتر دوم مثنوی / ص ۲۹۹)

پخته گرد و از تغیر دور شو
رو چو برهان محقق نور شو

(دفتر دوم مثنوی / ص ۲۹۹)

فضیلت محوری یا معنویت گرایی

پژوهش گرای نیاکان / شعرا و عرفا

شکرِ آنرا که دگر بار رسیدی به بهار
بیخ نیکی بنشان و ره تحقیق پیوی

(حافظ / ص ۴۰۴)

پژوهش گرای نیاکان / شعرا و عرفا

مبحث تحقیق را در دفتر جان داشتن
گنج‌ها بی‌پاسبان و بی‌نگهبان داشتن
دیو بستن، قدرت دست سلیمان داشتن
در ره سیل قضا بنیاد و بنیان داشتن
اشک را مانند مروارید غلطان داشتن
ملک دهقانی خریدن کار دهقان داشتن
وقت حاصل خرمن خود را بدامان داشتن
شامگاهان در تنور خویشتن نان داشتن
آرزوی صحبت خورشید رخشان داشتن
(پروین / ص ۸۹)

ای خوشا سودای دل از دیده پنهان داشتن
دبیه‌ها بی‌کارگاه و دوک و جولا بافتن
بنده فرمان خود کردن همه آفاق را
در ده ویران دل، اقلیم دانش ساختن
دیده را دریا نمودن مردمک را غوصگر
از تکلف دور داشتن ساده و خوش زیستن
رنجبر بودن ولی در کشتزار خویشتن
روز را با کشت و زرع و شخم آوردن به شب
سربلندی خواستن در عین پستی ذره‌وار

پژوهش گرای نیاکان / شعرا و عرفا

مبحث تحقیق را در دفتر جان داشتن گنج‌ها بی‌پاسبان و بی‌نگهبان داشتن دیو بستن، قدرت دست سلیمان داشتن در ره سیل قضا بنیاد و بنیان داشتن اشک را مانند مروارید غلطان داشتن ملک دهقانی خریدن کار دهقان داشتن وقت حاصل خرمن خود را بدامان داشتن شامگاهان در تنور خویشتن نان داشتن آرزوی صحبت خورشید رخشان داشتن (پروین / ص ۸۹)

ای خوشا سودای دل از دیده پنهان داشتن دیده‌ها بی‌کارگاه و دوک و جولا بافتن بنده فرمان خود کردن همه آفاق را در ده ویران دل، اقلیم دانش ساختن دیده را دریا نمودن مردمک را غوصگر از تکلف دور داشتن ساده و خوش زیستن رنجبر بودن ولی در کشتزار خویشتن روز را با کشت و زرع و شخم آوردن به شب سربلندی خواستن در عین پستی ذره‌وار

پژوهش گرایی نیاکان / دانشمندان / ابن سینا

فرازهایی از کتاب قانون در طب ابن سینا در خصوص رعایت حقوق بیماران

- ۱- احتراز از تجویز مخدر به عنوان درمان علامتی
- ۲- تجویز داروی نامناسب
- ۳- شروع زودرس غذا در موارد ممنوعیت آن
- ۴- لزوم آموزش بهداشت مسائل جنسی

پژوهش گرای نیاکان / دانشمندان / جرجانی

فرازهایی از کتاب خُفِیْ عَلَائِی (حکیم جرجانی) در
خصوص رعایت حقوق بیماران

* طیب را که به نزدیک بیمار آید، پس از آنکه
شرطهای امانت دینی و شفقت مردمی بجای آورده
باشد و چشم و گوش و دست و زبان از همه
ناپسندیدنیها نگاه داشته باشد . . . (۱۵۶).

* طیب تا تواند که علاج به غذا کند، بدارو مشغول نباید بود، و تا تواند
که به داروی بسیط، یعنی نآمیخته علاج کند، داروی آمیخته نباید داد

پژوهش گرایی نیاکان / دانشمندان / جرجانی

فرازهایی از کتاب ذخیره خوارزمشاهی (حکیم جرجانی) در خصوص رعایت حقوق بیماران

مثال ۱ - (تیزهوشی، تخصص، تبخر و تجربه پزشکی):

مثال ۲ - (جلب اعتماد بیمار):

مثال ۳ - (تبخر و حذاقت پزشکی):

مثال ۴ - (مهارت و آمادگی جسمی پزشکی):

مثال ۵ - (روان‌درمانی بیماران با تلقین‌های امیدبخش):

پژوهش گرای نیاکان / دانشمندان / جرجانی

فرازهایی از کتاب ذخیره خوارزمشاهی (حکیم جرجانی) در خصوص رعایت حقوق بیماران

- مثال ۶ - (روان‌درمانی بیماران با غم‌زدایی و ایجاد نشاط در آنان):
- مثال ۷ - (بهداشت گرای و جامع‌نگری پزشکی):
- مثال ۸ - (دقت در معاینه و توجه به وضعیت عمومی بیماران):
- مثال ۹ - (قداست شغل پزشکی):
- مثال ۱۰ - (خودداری از بدآموزی و اجتناب از اطلاع‌رسانی به نااهلان):

اخلاق در پژوهش فضیلت‌گرا

بیش از آنکه به افعال و خوبی و بدی آنها پردازند، به فاعل، نظر دارند و اینکه فاعل چه ویژگی‌های شخصیتی را باید در خود بپرورد که عموماً کارهای خوب از او سرزند

انجام موردی کارهای خوب هم به تنهایی کافی نیست، انگیزه‌ای که در پس این کارها وجود دارد، بسیار مهم است

اخلاق در پژوهش فضیلت‌گرا

اخلاق فضیلت‌گرا موجب تولید پندار نیک و به تبع آن گفتار برخاسته و جوشیده از سرچشمه اخلاق و حاصل نهایی هر دو به صورت رفتار اخلاقی در قالب ادبیات توحیدی در متون پزشکی نیاکان، سیر و سلوک الی‌الله، متجلی می‌شده است و در عین حال کیاست مومنانه‌ای را نیز به دنبال داشته تا مغبون قلب ناهلان و شیادان داروسازنما و پزشک‌نما که فلسفه اخلاق را درک نکرده و منافع شخصی را بر سلامتی مردم، ترجیح می‌دهند، نشوند و به همین دلیل از تولید غیراخلاقی فراورده‌های دارویی نامناسب و قضاوت‌های ناصواب، انتقاد نموده مردم و همکاران را با حقوقی بهداشتی خود آشنا می‌نمودند... که ذیلاً به برخی از این نکات نیز اشاره می‌گردد:

مقدمه هدایت

سپاس **ایزد** را که آفریدگار زمین و آسمان است و آفریدگار هرچه اندرین دو میان است، از معدنی و نباتی و حیوانی بیافرید این چهارگونه خلق را، یعنی آسمانی چون افلاک و ستارگان جنبنده و ناجنبده و آتش و هوا و آب و خاک بیافرید این چیزها را نه از چیز، **فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ** و باز سبب گردانید این چیزها را پدید آوردن اجسام معدنی و نباتی و حیوانی را به غذا یافتن و استمداد از یکدیگر به قدرت و حکمت خویش، **فَتَبَارَكَ اللَّهُ رَبَّ الْعَالَمِينَ**. و از جمله حیوانات، انسان را برگزید و شایسته گردانید خدمت خویش را و آراسته کرد جان انسان را به خرد روشن و از میان انسان‌ها پیغامبران آفرید و گرامی گردانیدشان به وحی که به آنها فرستاد تا خلق آن را آگاه کنند از هستی وی و کمال قدرت و حکمت وی... یاری خواهیم از **خدای عَزَّوَجَلَّ** به تمام کردن این غرض. **إِنَّهُ الْجَوَادُّ الْكَرِيمُ**

مناجات ابن سینا

از طاعت و معصیت تبراً کرده
ناکرده چو کرده کرده چون ناکرده
از طاعت و معصیت تبراً کرده
ناکرده چو کرده کرده چون ناکرده

ماییم به عفو تو تو لا کرده
آنجا که عنایت تو باشد باشد
ماییم به عفو تو تو لا کرده
آنجا که عنایت تو باشد باشد

عدم رعایت اخلاق در پژوهش و برخی از جنایات بیولوژیک

• جنایات ارتش ژاپن علیه اسرای

منچوری چین

• جنایات آلمان

• سیاستگذاری‌های بیولوژیک

اسرائیل

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه در پزشکی رایج و نیاکان

- نخستین بیانیه بین‌المللی در زمینه پژوهش روی افراد، **بیانیه نورنبرگ** بود که در سال ۱۹۴۷ در جریان محاکمه پزشکانی که در حکومت نازیها، طی جنگ دوم جهانی، روی زندانیان و اسرا آزمایش‌های غیر انسانی انجام داده بودند، صادر شد.
- در سال ۱۹۶۴ در هیجدهمین گردهمایی مجمع جهانی پزشکی در هلسینکی، برای راهنمایی پزشکانی که دست اندرکار پژوهش‌های بالینی بودند، قوانینی تدوین شد "**بیانیه هلسینکی I**"
- در سال ۱۹۷۵ در توکیو در بیانیه بالا اصلاحاتی به عمل آورد و با گسترش دامنه راهنمایی‌ها برای تحقیقات زیست پزشکی روی افراد انسانی "**بیانیه هلسینکی II**" را به تصویب رسانید.

تاکیدی بر لزوم پژوهش با شیوه‌های فضیلت‌گرا

- پژوهشگر می‌بایست برای رعایت حرمت انسانها با تعلیمات قرآنی و یا کتب آسمانی دیگر آشنایی کافی داشته باشد
- در مکتب اسلام، هر انسانی جزوی از یک کل و در واقع قسمتی از کل هستی میباشد

کسی که انسان خداجویی را عمداً به قتل برساند نظیر آن است که تهمی انسانها را به هلاکت رسانده است و کسی که موجبات نجات جان انسانی را فراهم کند مثل آن است که تهمی انسانها را احیا کرده است (قرآن)

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۱ - کسب رضایت آگاهانه در کلیه تحقیقاتی که بر روی آزمودنی انسانی انجام میگیرد، ضروری است. در مورد تحقیقات مداخله‌ای کسب رضایت آگاهانه باید کتبی باشد.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۲ - برتری منافع جامعه یا پیشرفت
علم نمیتواند توجیهی برای قرار دادن
آزمودنی در معرض ضرر و زیان غیر
معقول باشد و یا محدودیتی در اعمال
اراده و اختیار او ایجاد نماید.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۳ - کسب رضایت آگاهانه بایستی
اخذ شده باطل و هیچ اثر قانونی بر
آن مترتب نیست و در صورت بروز
هرگونه خسارت، مسوولیت آن متوجه
پژوهشگر خواهد بود.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۴ - در مواردی که به لحاظ تشکیلاتی، محقق موقعیتی بالاتر و موثرتر نسبت به آزمودنی داشته باشد، علت انتخاب آزمودنی باید به تایید کمیته اخلاق در پژوهش رسیده و توسط فرد ثالثی، رضایت آگاهانه کسب شود.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۵ - در انجام تحقیقات علوم پزشکی اعم از درمانی و غیردرمانی، محقق مکلف است اطلاعات مربوط به روش اجراء و هدف از انجام تحقیق، زیانهای احتمالی، فواید، ماهیت و مدت تحقیق به میزانی که با آزمودنی ارتباط دارد به وی تفهیم نموده و به سوالات او پاسخهای قانع کننده دهد و مراتب مذکور را در رضایت نامه قید نماید.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۶- در تحقیقات علوم پزشکی، باید قبل از انجام تحقیق، تمهیدات لازم از قبیل امکانات پیشگیری، تشخیصی درمانی) فراهم گردد و در صورت بروز خسارت غیر متعارف، جبران شود.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۷- نحوه ارائه گزارش با اعلام نتیجه
تحقیقات می باید متضمن رعایت حقوق
مادی و معنوی عناصر ذیربط (آزمودن،
پژوهشگر، پژوهش و سازمان مربوط)
باشد.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۱- محقق باید به آزمودنی اعلام نماید که میتواند در هر زمان که مایل باشد از شرکت در تحقیق منصرف شود. بدیهی است در صورت انصراف، پژوهشگر مکلف است مواردی را که ترک تحقیق، تبعات نامطلوبی نصیب آزمودنی می نماید به وی تفهیم نموده و او را حمایت کند.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۹ - چنانچه به نظر پژوهشگر، ارائه بعضی از اطلاعات به آزمودنی، منجر به مخدوش شدن نتایج تحقیق گردد، عدم ارائه این اطلاعات می‌بایستی با تایید کمیته اخلاق در پژوهش باشد و ضمناً برنامه ریزی کاملی جهت آگاهی به موقع آزمودنی از آن اطلاعات تدارک دیده باشد.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۱۰- مسئولیت تفهیم اطلاعات به آزمودنی
به عهده محقق است و در مواردی که فرد
دیگری این اطلاعات را به آزمودنی بدهد
از محقق سلب مسئولیت نمیگردد.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۱۱ - شرکت دادن آزمودنی در پژوهش،
بدون ارائه اطلاعات مربوط به پژوهش
ممنوع است، مگر اینکه آزمودنی، آگاهانه
از حق خود در کسب اطلاعات صرف نظر
کرده باشد.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۱۲ - در تحقیقات کارآزمایی بالینی که وجود دو گروه مورد و شاهد، ضروری است باید به آزمودنی‌ها اطلاع داد که در تحقیقی شرکت کرده‌اند که ممکن است بطور تصادفی در یکی از دو گروه فوق قرار گیرند.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۱۳ - در تحقیقات درمانی میزان ضرر و زیان (Risk) بایستی کمتر از منافع (Benefits) تحقیق باشد. مرجع تشخیص نفع و ضرر، کمیته اخلاق در پژوهش می باشد که پس از مشورت با متخصصان حرفه ای رشته مربوطه اعلام نظر می نماید.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۱۴ - در تحقیقات غیر درمانی، میزان ضرر قابل پذیرش نباید از ضرری که آزمودنی در زندگی روزمره با آنها مواجه است بیشتر باشد. توضیح آنکه در محاسبه ضرر و زیان در زندگی روزمره ضرورت دارد آن دسته از ضرر و زیان‌هایی که آزمودنی‌ها به اقتضای موقعیت و شرایط شغلی، سنی، زمانی و مکانی با آنها مواجه می‌باشد مستثنی گردد.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۱۵ - عملی بودن، ساده بودن، راحت بودن، سریع بودن، اقتصادی بودن و مشابه آن نمیتواند توجیهی برای مواجه نمودن آزمودنی با ضرر و زیان اضافی در تحقیق باشد.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۱۶ - در تحقیقاتی که دارای زیان احتمالی بوده و آزمودنی‌هایی در آنها مورد پژوهش قرار گیرند که دچار فقر فرهنگی یا اجتماعی و یا مالی هستند، لازم است درک صحیح آزمودنی‌ها از این زیانها مورد تایید کمیته اخلاق در پژوهش قرار گیرد.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۱۷ - محقق موظف است که اطلاعات مربوط به آزمودنی را به عنوان راز تلقی و آن را افشاء ننموده و ضمناً شرایط عدم افشاء آنرا نیز فراهم کند، مگر آنکه در این مسیر محدودیتی داشته باشد که در این صورت باید قبلاً آزمودنی را مطلع نماید.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۱۸ - در مواردی که آزمودنی از نوع دارو
در تحقیق بی اطلاع باشد، محقق بایستی
ترتیبی اتخاذ نماید که در شرایط ضروری،
اطلاعات مربوط به دارو را در اختیار
آزمودنی و یا پزشک معالج او قرار دهد.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۱۹ - هرگونه صدمه جسمی و زیان
مالی که در پی انجام تحقیق بر
آزمودنی تحمیل شود بایستی مطابق
قوانین موجود جبران گردد.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۲۰ - انجام روشهای گوناگون تحقیق
نباید مغایر با موازین دینی و فرهنگی
آزمودنی و جامعه باشد.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۲۱- در شرایط مساوی در روند تحقیق - چه از نظر نوع آزمودنی و چه از نظر روش تحقیق انتخاب آزمودنی از بین زندانیان و گروه‌های خاص (اطفال، عقب ماندگان ذهنی، مبتلایان به زوال عقل، بیماران روان پریش و جنین) از طرفی و بهیچ وجه از طرف دیگر، انتخاب اولویت به عهده کمیته اخلاق در پژوهش است.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۲۲ - شرکت زندانیان در تحقیقاتی که
نتایج آن منحصر به زندانیان میشود با
کسب رضایت آگاهانه کتبی بلامانع
است.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۲۳ - زندانیان را به علت شرایط خاص
از جمله در دسترس بودن آنان نباید به
عنوان آزمودنی ترجیحی در تحقیقات
شرکت داد و از طرفی نیز نمیتوان آنها
را از منافع تحقیق محروم نمود.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۲۴ - شرکت گروه‌های اطفال، عقب ماندگان ذهنی، مبتلایان به زوال عقل و بیماران روان پریش در کلیه تحقیقات به شرط کسب رضایت کتبی از ولی قانونی آنها و اثبات ضرورت انجام چنین تحقیقی بلامانع است. در صورتیکه در ابتدای تحقیق، آزمودنی، زوال عقل و یا علائم روان پریشی نداشته و در مدت انجام تحقیق مبتلا به علائم روان پریشی (Psychotic signs) و یا زوال عقل گردد، رضایت قبلی باطل بوده و باید از ولی قانونی او رضایت کتبی کسب شود. آزمودنی‌هایی که در ابتدای تحقیق، روان پریش یا صغیر بوده‌اند اگر در مدت انجام تحقیق به ترتیب واجد صلاحیت یا کبیر شوند، رضایت قبلی ولی ایشان باطل بوده و لازم است رضایت کتبی جدیدی از خود ایشان کسب شود.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۲۵ - انجام تحقیقات غیر درمانی بر روی
جنین مجاز نیست. انجام تحقیقات درمانی
هنگامی بر جنین مجاز است که به نفع
جنین و مادرش بوده و ضرری متوجه هیچ
یک از آنان نگردد. بدیهی است کسب
رضایت آگاهانه کتبی از مادر و ولی قانونی
جنین ضروری است.

لزوم قانونمندی و رعایت موازین مربوطه کدهای اخلاق در پژوهش در ایران

۲۶ - انجام تحقیق بر روی جنین‌های
سقط شده به شرط ضرورت و رعایت
موازین قانونی بلامانع است.

فرم اخلاق در پژوهش

عنوان طرح تحقیقاتی:

نام پژوهشگران:

محل اجرای طرح:

خیر	بله	موازن اخلاقی که در طرح پژوهشی باید مراعات شده باشد
		۱ - احترام به باورها، رفتار و سنتهای جامعه رعایت شده است؟
		۲ - از بکار بردن مطالب موهن و زننده خودداری شده است؟
		۳ - در بازنگری مدارک صداقت و امانت رعایت شده است؟
		۴ - از منابع مشکوک و فاقد اعتبار، اجتناب شده است؟
		۵ - از جدیدترین روشهای تحقیق استفاده شده است؟
		۶ - از روشهایی که سبب آسیب جسمی یا روحی شود خودداری شده است؟
		۷ - آزادی فردی افراد داوطلب یا بیمار، رعایت شده است؟
		۸ - موافقت نامه لازم، تنظیم شده و به امضای افراد رسیده یا خواهد رسید؟ (لازم است یک نسخه از موافقت نامه ضمیمه شود)
		۹ - خسارات احتمالی که ممکن است سهواً به افراد مورد بررسی وارد شود جبران خواهد شد؟
		۱۰ - حقوق افراد صغیر یا کسانی که نیاز به قیم دارند رعایت شده است؟
		۱۱ - تجویز دارونما از نظر اخلاقی اشکالی ندارد؟
		۱۲ - استفاده از دارونما به اطلاع بیمار خواهد رسید؟
		۱۳ - اطلاعات مربوط به افراد مورد بررسی، محرمانه باقی خواهد ماند؟
منفی	مثبت	۱۴ - نظر نهایی کمیته اخلاق در مورد رعایت اصول اخلاق در پژوهش:
توضیحات :		

* این فرم باید توسط پژوهشگر اصلی تکمیل و امضا و همراه با پیشنهادیه طرح تحقیقاتی که دارای خلاصه قابل طرح در کمیته اخلاق باشد به معاونت پژوهشی دانشکده یا شورای پژوهشی مراکز تحقیقاتی تحویل داده شود.

فرم اخلاق در پژوهش

عنوان طرح تحقیقاتی:

نام پژوهشگران:

محل اجرای طرح:

خیر	بله	موازین اخلاقی که در طرح پژوهشی باید مراعات شده باشد
		۱ - احترام به باورها، رفتار و سنتهای جامعه رعایت شده است؟
		۲ - از بکار بردن مطالب موهن و زننده خودداری شده است؟
		۳ - در بازنگری مدارک صداقت و امانت رعایت شده است؟
		۴ - از منابع مشکوک و فاقد اعتبار، اجتناب شده است؟
		۵ - از جدیدترین روشهای تحقیق استفاده شده است؟
		۶ - از روشهایی که سبب آسیب جسمی یا روحی شود خودداری شده است؟
		۷ - آزادی فردی افراد داوطلب یا بیمار، رعایت شده است؟
		۸ - موافقت نامه لازم، تنظیم شده و به امضای افراد رسیده یا خواهد رسید؟ (لازم است یک نسخه از موافقت نامه ضمیمه شود)
		۹ - خسارات احتمالی که ممکن است سهواً به افراد مورد بررسی وارد شود جبران خواهد شد؟
		۱۰ - حقوق افراد صغیر یا کسانی که نیاز به قیم دارند رعایت شده است؟
		۱۱ - تجویز دارونما از نظر اخلاقی اشکالی ندارد؟
		۱۲ - استفاده از دارونما به اطلاع بیمار خواهد رسید؟
		۱۳ - اطلاعات مربوط به افراد مورد بررسی، محرمانه باقی خواهد ماند؟
منفی	مثبت	۱۴ - نظر نهایی کمیته اخلاق در مورد رعایت اصول اخلاق در پژوهش:
توضیحات :		

* این فرم باید توسط پژوهشگر اصلی تکمیل و امضا و همراه با پیشنهادیه طرح تحقیقاتی که دارای خلاصه قابل طرح در کمیته اخلاق باشد به معاونت پژوهشی دانشکده یا شورای پژوهشی مراکز تحقیقاتی تحویل داده شود.

مناجات حكيم جرجاني

الهم وفقنا لها تحب و ترضى

منابع الکترونیکی پزشکی نیاکان:

شامل الحاوی رازی، کامل الصناعه اهوازی، قانون ابن سینا، ذخیره جرجانی و سایر منابع اصلی، تاریخ پزشکی، اوستا، تورات، انجیل، قرآن منظوم ...

۱- **سایت گوگل:** <https://sites.google.com/site/drhatamilibrary6/index-traditional>

توضیح این که برای گشودن سایت گوگل در بعضی از مناطق کشور، نیاز به فیلتر شکن، میباشد! زیرا این سایت، توسط شرکت گوگل در جمهوری اسلامی ایران با محدودیتهایی مواجه است. شما میتوانید در کامپیوترهای شخصی خود اعم از لپتاپ و دسکتاپ، با فعال کردن Browsec در محیط گوگل کروم، این محدودیت را برطرف کنید.

https://t.me/traditional_med

۲- پیام رسان تلگرام:

https://eitaa.com/traditional_med

۳- پیام رسان ایتا:

<https://sapp.ir/tradimed>

۴- پیام رسان سروش: